

Ковальова М. Л.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та бізнес-технологій
Національного авіаційного університету*

Kovalova Mariia

*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Economics and Business Technology
National Aviation University*

ОСОБЛИВОСТІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ МИТНИМИ РИЗИКАМИ: СВІТОВИЙ ТА УКРАЇНСЬКИЙ ДОСВІД

Анотація. У статті проаналізовано систему управління митними ризиками в Україні та світі. Проаналізовано основні тенденції розвитку та вдосконалення системи управління митними ризиками в Україні. Виокремлено основні цілі застосування системи управління митними ризиками. Акцентовано увагу на необхідності дотримання балансу між використанням ефективних інструментів щодо виявлення і реагування на виникнення ризиків під час митного контролю та полегшенням світової торгівлі і спрощенням загальної процедури митного оформлення. Виокремлено рівні та етапи застосування системи управління митними ризиками. Аргументовано, що система управління митними ризиками повинна бути сучасною і зрозумілою; під час її вдосконалення мають урахуватися думки як представників митної служби, так і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до того ж вона має бути інтегрована у світову систему управління митними ризиками.

Ключові слова: митні ризики, система управління митними ризиками, митне оформлення, зовнішня торгівля, зовнішньоекономічна діяльність.

Вступ та постановка проблеми. У сучасних умовах поглиблення торгових взаємовідносин між країнами державні митні органи практично всіх країн мають вирішувати проблему щодо дотримання певного балансу між дієвою й ефективною системою митного контролю та оперативного реагування на виникнення небезпечних ситуацій під час митного оформлення та полегшенням загальної ситуації для учасників зовнішньоекономічної діяльності. Збільшення торгового обороту між країнами потребує сучасної та зрозумілої системи управління митними ризиками, яка міститиме набір дієвих інструментів запобігання контрабанді, імпорту-експорту небезпечного вантажу, ухиленню від сплати митних платежів. Україна та інші країни використовують системи управління митними ризиками, які показали свою ефективність, проте розвиток технологій потребує їх постійного вдосконалення та оновлення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями питань системи управління митними ризиками займаються такі українські науковці, як Г. Разумей, О. Фрадинський, П. Пашко та ін. Проте євроінтеграційні процеси, які відбуваються в нашій країні, поглиблення торгових відносин нашої країни з іншими державами, прагнення українських товаровиробників виходити на закордонні ринки з урахуванням усіх можливих ризиків вимагають подальшого дослідження цієї проблематики.

Метою даної роботи є аналіз та узагальнення особливостей і принципів системи управління митними ризиками в Україні та світі.

Результати дослідження. Митний кодекс України визначає управління ризиками «як роботу митних органів з аналізу ризиків, виявлення та оцінки ризиків, розроблення та практичної реалізації заходів, спрямованих на мінімізацію ризиків, оцінки ефективності та контролю застосування цих заходів» [1]. У даному контексті під ризиком ми розуміємо певну імовірність недотримання вимог законодавства України в галузі митної справи та вимог щодо митного оформлення. Митні органи України застосову-

ють систему управління ризиками для визначення товарів, транспортних засобів, документів і осіб, які підлягають митному контролю, форм митного контролю, що застосовуються до таких товарів, транспортних засобів, документів і осіб, а також обсягу митного контролю.

Згідно з чинним митним законодавством України, виокремлюють такі цілі застосування системи управління митними ризиками:

- 1) запобігання, прогнозування і виявлення порушень законодавства України з питань митної справи;
- 2) забезпечення більш ефективного використання наявних у митних органах ресурсів та зосередження їхньої уваги на окремих згрупованих об'єктах аналізу ризику, щодо яких є потреба у застосуванні окремих форм митного контролю або їх сукупності, а також у підвищенні ефективності митного контролю (сферах ризику);
- 3) забезпечення в межах повноважень митних органів заходів із захисту національної безпеки, життя і здоров'я людей, тварин, рослин, довкілля, інтересів споживачів;
- 4) прискорення митного оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон України [1].

Стрімке та наростаюче поглиблення торгових взаємовідносин між країнами має своїм наслідком нагальну потребу визначення для митних адміністрацій практично всіх держав світу методології виявлення потенційних ризиків та, відповідно, впливу на них і мінімізації наслідків настання небезпечних подій, що спричинило розвиток систем управління митними ризиками як в окремій країні, так і в світі у цілому. Аналізуючи Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Все-світньої митної організації, які були прийняті у 2005 р., можна виділити дві головні «опори», що є підґрунтям для подальшого розвитку взаємовідносин у митній справі:

- система угод між митними адміністраціями;
- партнерські відносини між митними службами та підприємницькою спільнотою [2].

Така стратегія має низку переваг, оскільки вона має на меті створення певних стандартів, які полегшать розу-

міння щодо застосування певних методів оперативного реагування на небезпечні вантажі та забезпечать необхідний рівень безпеки для підприємців, що працюють на світовому ринку.

Необхідно виділити визначені стандарти згаданих «опор». До стандартів «першої опори» відносяться: комплексне управління ланцюгом постачань, право огляду вантажу, використання сучасних технологій в обладнанні для догляду, системи управління ризиками, вантаж або контейнер підвищеного ризику, попередня електронна інформація, цільовий відбір та комунікація, показники ефективності, оцінка безпеки, морально-етичні якості персоналу, а також догляд із метою безпеки під час відправлення. До стандартів «другої опори» віднесені партнерство, безпека, уповноваження, технології, комунікація та полегшення.

Як бачимо, у Рамкових стандартах приділено центральну вагу безпеці та полегшенню процесу митного оформлення, підґрунтям якого є партнерство між митними адміністраціями різних країн та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності. Отже, система управління митними ризиками повинна бути сучасною, зрозумілою, та під час її вдосконалення мають ураховуватися думки як представників митної служби, так і суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, до того ж вона має бути інтегрована у світову систему управління митними ризиками.

Однією зі знакових подій стала презентація у червні 2011 р. Всесвітньою митною організацією Компендіуму ризик-менеджменту – комплексного документу, в якому розкриваються методологія і структура імплементації ризик-менеджменту відповідно до міжнародного стандарту ризик-менеджменту ISO 31000:2009, а також наводяться інструкції, методи і приклади застосування ризик-менеджменту й оцінювання ризиків. Перспективи інтегрованого та інноваційного розвитку системи управління ризиками щороку Всесвітня митна організація презентує у своїх гаслах, зокрема у 2019 р. було проголошено «розумні кордони (SMART borders) для безперешкодної торгівлі, подорожей і транспортних перевезень» [3]. Зазначимо, що Україна як член Всесвітньої митної організації досить успішно впроваджує міжнародні стандарти здійснення митної справи. Як зазначалося вище, система управління ризиками послідовно впроваджується й удосконалюється в митній справі України та демонструє свою ефективність.

Необхідно визначити перелік основних міжнародних документів, якими керуються митні органи України під час провадження та вдосконалення системи управління митними ризиками:

1. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтова-

риством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

2. Міжнародна конвенція про спрощення та гармонізацію митних процедур.

3. Угода про спрощення процедур торгівлі СОТ.

4. Митний кодекс Союзу щодо управління ризиками, прийнятий відповідно до Регламенту (ЄС) № 952/2013 Європейського Парламенту та Ради від 09.10.2013.

5. Рамкові стандарти ВМО.

6. Компендіум з управління ризиками ВМО [4].

Загальноприйнята система управління ризиками має три рівні, представлені на рис. 1.

На стратегічному рівні визначається та затверджується Реєстр ризиків, який визначає найголовніші ризики митно-тарифного та нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який є за своєю суттю базовим стратегічним документом у системі управління митними ризиками. На тактичному рівні управління ризиками Державна митна служба України вже розробляє конкретні заходи з управління ризиками. Зазначимо, що під час розроблення заходів з управління ризиками перевага надається автоматизованому та комбінованому контролю із застосуванням Системи управління ризиками (СУР). За результатами здійснення контролю із застосуванням АСУР може здійснюватися інформування посадової особи митниці для подальшого прийняття рішення щодо необхідності проведення необхідних у конкретному випадку митних формальностей відповідно до визначеного рівня ризику. На оперативному рівні управління ризиками окремі підрозділи Державної митної служби України застосовують визначені інструменти в конкретних випадках під час здійснення контролю із застосуванням системи управління ризиками з метою визначення форм і обсягу митного контролю.

У Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю зазначено, що профіль ризику може бути представлений у формах паспорта профілю ризику і програмного коду профілю ризику. Окрім того, саме цим документом встановлено поділ ризиків на фіскальні та не фіскальні, де критерієм є наслідки ризиків порушення законодавства. Фіскальні ризики пов'язані з мінімізацією сплати податків і зборів, митних та інших платежів під час здійснення зовнішньоекономічної операції. Нефіскальні ризики, або ризики безпеки, є порушенням законодавства, що впливає на забезпечення захисту національної безпеки, життя і здоров'я людей, тварин, рослин, довкілля, інтересів споживачів [5].

Також саме у вищезгаданому Порядку вперше визначено новий та актуальний у сучасних умовах всеохоплюю-

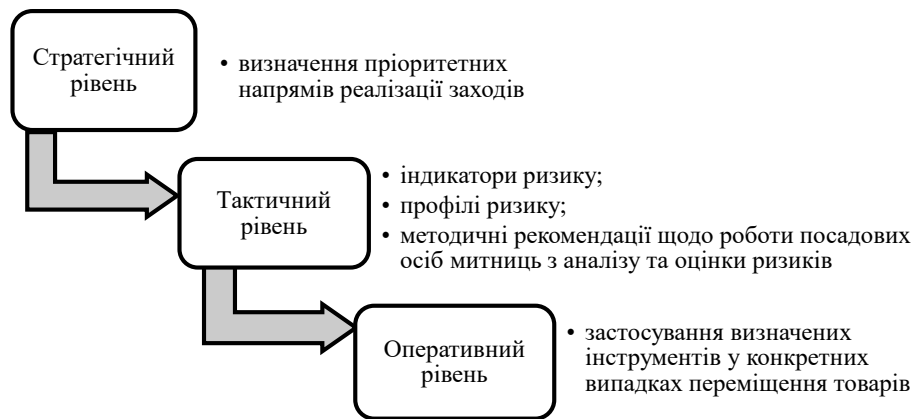


Рис. 1. Рівні системи управління митними ризиками

чої цифровізації суспільства способ аналізу та оцінки ризиків – таргетинг, за яким попередньо проаналізовані, у тому числі із застосуванням автоматизованої системи управління ризиками, зовнішньоекономічні операції підлягають додатковій оцінці на предмет наявності ризиків із використанням доступних митним органам джерел інформації.

Ще одним важливим етапом формування сучасної системи управління митними ризиками стало затвердження у 2018 р. Кабінетом Міністрів України Стратегії розвитку системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 р. [6]. У табл. 1 представлено основні напрями реалізації даної Стратегії.

Таблиця 1

Основні напрями реалізації Стратегії системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 р.

Напря́м	Заходи щодо реалізації
Здійснення інституційних змін	Утворення у структурі ДФС окремого структурного підрозділу з питань управління митними ризиками, штатна чисельність якого повинна бути не менше 70 посадових осіб.
	Утворення у структурі підрозділу інформаційних технологій ДФС підрозділу з питань розроблення і супроводження автоматизованої системи аналізу та управління ризиками і проведення аудиту штатною чисельністю не менше п'яти посадових осіб.
	Утворення у структурі митниць самостійних підрозділів із питань управління ризиками, штатна чисельність яких повинна бути не менш як п'ять посадових осіб для митниць штатною чисельністю до 500 осіб та не менш як 11 посадових осіб для митниць штатною чисельністю 500 осіб та більше.
Проведення аналізу та оцінки ризиків безпеки до прибуття товарів, транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон	Запровадження механізму надання перевізниками попередньої інформації про товари, транспортні засоби, заплановані до переміщення, в обсязі та з дотриманням часових нормативів, передбачених міжнародними стандартами.
	Запровадження відповідальності перевізників за неподання чи несвочасне подання або подання попередньої інформації в обсязі та в строки, визначені законодавством, або за подання недостовірної попередньої інформації.
Вдосконалення підходів до управління митними ризиками	Забезпечення підтримки в актуальному стані автоматизованої системи аналізу та управління ризиками шляхом наповнення її новими профілями ризику (опису будь-якого набору ризиків, у тому числі визначених комбінацій індикаторів ризику, що є результатом збору, аналізу та систематизації інформації), актуалізації діючих профілів ризику, вдосконалення автоматизованих алгоритмів аналізу та оцінки ризиків.
	Посилення ролі митниць у процесах управління ризиками, у тому числі шляхом регіонального профілювання ризиків.
	Розширення джерел інформації для проведення аналізу та оцінки ризиків, у тому числі автоматизованого аналізу й оцінки.
	Застосування таргетингу під час здійснення митного контролю найбільш ризикових зовнішньоекономічних транзакцій, а також для проведення оцінки ризиків до прибуття товарів, транспортних засобів у пункти пропуску через державний кордон.
	Упровадження системи автоматизованого розподілу суб'єктів господарювання залежно від характеристик таких суб'єктів та історії їхньої діяльності під час проведення автоматизованого аналізу та оцінки ризиків.
	Удосконалення підходів до проведення аналізу та оцінки ризиків під час здійснення контролю правильності визначення митної вартості шляхом застосування попередніх рішень із питань визначення митної вартості.
	Створення комплексної автоматизованої системи моніторингу застосування системи управління ризиками.
	Застосування єдиних підходів до роботи з наявним програмним забезпеченням та технічними засобами митного контролю під час проведення аналізу та оцінки ризиків.
	Використання додаткових механізмів верифікації результатів митного контролю, у тому числі шляхом застосування засобів фіксації виконання митних формальностей, визначених за результатами застосування системи управління ризиками.
	Створення бази даних ризиків – спеціального програмного забезпечення, яке передбачатиме можливість внесення будь-якою посадовою особою митниці інформації про можливі ризики порушення вимог законодавства та даватиме змогу здійснювати відстеження процесу опрацювання уповноваженими підрозділами наданих пропозицій.
Забезпечення міжвідомчої взаємодії	Поліпшення ефективності взаємодії між органами державної влади шляхом забезпечення обміну інформацією в режимі реального часу, яка може бути використана, зокрема, для проведення аналізу та оцінки ризиків, а також для виявлення та припинення порушень вимог законодавства.
	Забезпечення передачі Державною прикордонною службою до Державної митної служби України інформації про осіб, які переміщуються через державний кордон, у режимі реального часу з метою проведення аналізу та оцінки ризиків безпеки, а також виявлення, припинення та протидії порушенням вимог законодавства з питань державної митної справи.
Забезпечення розвитку людських ресурсів	Удосконалення системи професійної підготовки посадових осіб із питань аналізу та оцінки митних ризиків.
	Забезпечення навчання та підготовки осіб, уперше прийнятих на роботу у митницях, із питань управління митними ризиками.

Джерело: складено за [6]

На нашу думку, необхідно виокремити такий напрям, як «забезпечення розвитку інформаційних технологій, зокрема впровадження програмного забезпечення для автоматизації процесу проведення аналізу та оцінки ризиків під час переміщення (пересилання) міжнародних поштових відправлень та експрес-відправлень, а також у пунктах пропуску через державний кордон, у тому числі для повітряного сполучення» [5]. Саме цей напрям є одним із найголовніших у контексті цифровізації загальної системи управління ризиками та оперативного реагування на виникнення ризиків та можливостей їх уникнення.

Аналіз нормативних документів Всесвітньої митної організації показав, що процес управління ризиками визначається як систематичне застосування політик, процедур та практик управління до процесу документування, комунікації, консультування, визначення умов, а також виявлення аналізу, оцінки, обробки, моніторингу та аналізу ризиків. Митними службами провідних економічно розвинених країн світу управління ризиками віднесено до сфери тактичного управління, яке здійснюється спеціальними підрозділами ризик-менеджменту. За своїм функціональним призначенням такі підрозділи фактично є центрами, діяльність яких спрямована передусім на ефективне використання митними службами чи адміністраціями наявних людських, фінансових та технічних ресурсів, а також на поліпшення якості надання митних послуг і всебічне сприяння розвитку зовнішньої торгівлі та збільшення товарообігу між країнами.

Управління митними ризиками здійснюється за допомогою комп'ютеризованих систем обробки зовнішньоекономічних операцій, які різняться залежно від країни: ACS – у США; ASYCUDA, NCTS – у країнах Європейського Союзу; AIDA – в Італії. У процесі обробки декларацій зазначені системи автоматично проводять ідентифікацію значень за кожним критерієм та визначають добуток відповідного рівня ризику на вагу відповідного критерію, отримані величини сумуються. Отриманий показник є сукупною величиною ризику, яка показує, які саме митні формальності повинні пройти товари за даною декларацією [4]. У світі, як правило, найбільш розповсюджена система, що має три канали:

- зелений коридор (моментальний випуск);
- жовтий коридор (додаткова перевірка документів);
- червоний коридор (цільовий огляд).

На практиці використання системи управління митними ризиками включає у себе шість етапів:

1. Установлення контексту. Ідентифікація учасників ЗЕД шляхом обробки інформації про імпортовані товари з урахуванням величини їх оподаткування та паралельний аналіз даних щодо відповідної галузі, а також огляд державної політики у цій сфері з метою визначення подальшого методу контролю.

2. Установлення критеріїв ризику. Найбільш важливі критерії ризику – загроза людському життю, величина оподаткування, можливі несвочасні виконання обов'язків по зовнішньоекономічних контрактах.

3. Аналіз ризику. Оцінка ймовірності настання несприятливої події та кількісний аналіз можливої шкоди.

4. Визначення рейтингової шкали ризиків. Ранжування збитків відповідно до ймовірності настання та важкості збитків, оперативне прийняття рішення щодо мінімізації впливу ризику.

5. Прийняття рішення щодо ризику.

6. Моніторинг і аналіз результатів [4].

Отже, система управління митними ризиками має забезпечувати аналіз та варіанти «реагування» під час виявлення певного виду ризику на кожному етапі митного оформлення за допомогою сучасних технологій, мінімізуючи при цьому ступінь впливу людського фактору на застосування визначених інструментів та прийняття рішень у разі виявлення порушень у процесі митного оформлення. Водночас ознаками ефективної системи управління митними ризиками є також зрозумілість та реагування на запити суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Висновки. Система управління митними ризиками на сучасному етапі розвитку зовнішньої торгівлі є одним з основних та дієвих інструментів митного контролю, під час побудови та вдосконалення якої одним із головних критеріїв повинно бути оптимальне співвідношення між забезпеченням певного рівня захисту та безпеки для громадян та полегшення торгівлі між підприємцями різних країн. Розвиток сучасних технологій, поява принципово нових інструментів, які дають змогу ідентифікувати, проаналізувати та мінімізувати ймовірність настання ризику, дають можливість українським митним органам оперативно реагувати на запити сьогодення, проте робота з удосконалення системи митними ризиками повинна мати системний та неперервний характер.

Список використаних джерел:

1. Митний Кодекс України. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 11.02.2021).
2. Рамкові стандарти безпеки та полегшення всесвітньої торгівлі Всесвітньої митної організації. База даних «Законодавство України». URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_003#Text (дата звернення: 11.02.2021).
3. Разумей Г.Ю. Розвиток механізмів електронного управління митними ризиками. *Публічне управління та митне адміністрування*. 2019. № 3(22). С. 267–276.
4. Система управління ризиками в державній митній справі України : монографія / за заг. ред. О.А. Фрадинського. Хмельницький : НДІ ФП УДФСУ, 2019. 228 с.
5. Про затвердження Порядку здійснення аналізу та оцінки ризиків, розроблення і реалізації заходів з управління ризиками для визначення форм та обсягів митного контролю. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15#Text> (дата звернення: 11.02.2021).
6. Про розвиток системи управління ризиками у сфері митного контролю на період до 2022 року. База даних «Законодавство України». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.02.2021).

References:

1. Mytnyi kodeks Ukrainy. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011?find=1&text=%D1%81%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%B0%D1%80%D0%BD%D0%B8%D1%85#w1_5 (accessed 11 February 2021).
2. Ramkovi standarty bezpeky ta polehshennia vsesvitnoi torhivli Vsesvitnoi mytnoi orhanizatsii. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/976_003#Text (accessed 11 February 2021).
3. Razumei H. Yu. (2019). Rozvytok mekhanizmv elektronnoho upravlinnia mytnymy ryzykamy [Development of electronic customs risk management mechanisms]. *Publichne upravlinnia ta mytne administruvannia*, no. 3(22), pp. 267–276. (in Ukrainian)

4. Fradynskyi O. A. (ed.) (2019) *Systema upravlinnia ryzykamy v derzhavnii mytnii spravi Ukrainy: monohrafiia* [Risk management system in the state customs of Ukraine: monograph]. Khmelnitskyi: Naukovo-doslidnyi tsentr mytnoi spravy NDI FP UDFSU.
5. Pro zatverdzhennia Poriadku zdiisnennia analizu ta otsinky ryzykiv, rozroblennia i realizatsii zakhodiv z upravlinnia ryzykamy dlia vyznachennia form ta obsiahiv mytnoho kontroliu. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1021-15#Text> (accessed 11 February 2021).
6. Pro rozvytok systemy upravlinnia ryzykamy u sferi mytnoho kontroliu na period do 2022 roku. *Baza danykh «Zakonodavstvo Ukrainy»*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-2017-%D1%80#Text> (accessed 11 February 2021).

ОСОБЕННОСТИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ТАМОЖЕННЫМИ РИСКАМИ: МИРОВОЙ И УКРАИНСКИЙ ОПЫТ

Аннотация. В статье проанализирована система управления таможенными рисками в Украине и мире. Проанализированы основные тенденции развития и усовершенствования системы управления таможенными рисками в Украине. Выделены основные цели применения системы управления таможенными рисками. Акцентировано внимание на необходимости соблюдения баланса между использованием эффективных инструментов для выявления и реагирования на возникновение рисков при таможенном контроле и облегчением мировой торговли и упрощением общей процедуры таможенного оформления. Выделены уровни и этапы применения системы управления таможенными рисками. Аргументировано, что система управления таможенными рисками должна быть современной, понятной и при её усовершенствовании должны учитываться мнения как представителей таможенной службы, так и субъектов внешнеэкономической деятельности, к тому же она должна быть интегрирована в мировую систему управления таможенными рисками.

Ключевые слова: таможенные риски, система управления таможенными рисками, таможенное оформление, внешняя торговля, внешнеэкономическая деятельность.

PECULIARITIES OF THE CUSTOMS RISK MANAGEMENT SYSTEM: WORLD AND UKRAINIAN EXPERIENCE

Summary. In modern conditions of deepening trade relations between countries, the state customs authorities of almost all countries should solve the problem of maintaining a certain balance between an effective and effective system of customs control and prompt response to the occurrence of dangerous situations during customs clearance and facilitation of the general situation for participants in foreign economic activity. The rapid and growing deepening of trade relations between countries has its consequence of the urgent need to determine for customs administrations almost all countries of the world methodology for identifying potential risks and, accordingly, influencing them and minimizing the consequences of dangerous events, which led to the development of customs risk management systems both in a particular country and in the world as a whole. Two main directions of development of relations in customs affairs are highlighted: the system of agreements between customs administrations and partnerships between customs services and the entrepreneurial community. Such an important aspect as ensuring the development of information technologies is distinguished, in particular, the introduction of software to automate the process of analysis and risk assessment during customs clearance, which is one of the most important in the context of digitalization of the general risk management system and prompt response to the occurrence of risks and the possibility of avoiding them. A fundamentally new way of risk analysis and assessment is distinguished – targeting, which allows assessing previously analyzed foreign economic operations for the presence of risks using sources of information available to customs authorities. The system of customs risk management at the present stage of foreign trade development is one of the main and effective tools of customs control, in the construction and improvement of which one of the main criteria should be optimally the ratio between ensuring a certain level of protection and security for citizens and facilitating trade between entrepreneurs of different countries. The development of modern technologies, the emergence of fundamentally new tools that allow to identify, analyze and minimize the likelihood of risk allow Ukrainian customs authorities to respond promptly to requests today, but the work to improve the system with customs risks should be systematic and continuous.

Key words: customs risks, customs risk management system, customs clearance, foreign trade, foreign economic activity.